
Meddelandeblad

Mottagare:

Nr 1/2018
Mars 2018

Vårdgivare och personal inom primärvården,
Elevhälsan, Barnhälsovården, Kvinnohälsovården.
Privata vårdgivare.
Socialtjänsten.

Om så kallade oskuldskontroller och oskuldsintyg

Inledning och sammanfattning

Socialstyrelsen har uppmärksammats på att det inom hälso- och sjukvården förekommer att hälso- och sjukvårdspersonal ombeds, antingen av kvinnan själv eller av någon henne närstående, att utföra s.k. oskuldskontroller och utfärda s.k. oskuldsintyg, samt att hälso- och sjukvårdspersonalen i vissa fall tillmötesgår dessa önskemål.

Enligt rådande evidens är det inte möjligt att medicinskt fastställa om en kvinna någon gång har eller aldrig har haft samlag. Såväl oskuldskontroller som utfärdande av intyg rörande detsamma är inte förenlig med svensk lag. Detta gäller oavsett om kvinnan frivilligt önskar genomgå en sådan undersökning eller om den utförs mot hennes vilja.

Vetenskap och beprövad erfarenhet

Hälso- och sjukvårdspersonal har, i enlighet med 6 kap. 1 § patientsäkerhetslagen (2010:659) en allmän skyldighet att utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. En patient ska ges sakkunnig och omsorgsfull hälso- och sjukvård som uppfyller dessa krav.

Enligt rådande evidens är det inte möjligt att medicinskt fastställa om en kvinna någon gång har eller aldrig har haft samlag. Att undersöka en patient i syfte att fastställa om denne haft samlag eller inte är inte i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. En sådan undersökning är inte förenlig med svensk lag.

Utfärdande av intyg

I enlighet med 10 kap. 7 § Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:29) om utfärdande av intyg inom hälso- och sjukvården m.m. ska intygsutfärdaren beakta att intyget kan få avgörande betydelse i offentliga och enskilda rättsförhållanden och noga se till att endast uttala sig om förhållanden som han eller hon har tillräcklig kännedom om. Eftersom det inte går att fastställa om en kvinna någon gång har eller aldrig har haft samlag, strider ett intygande om detta mot föreskrifterna. Ett sådant intyg får alltså inte utfärdas.

Regler om påtvingat kroppsligt ingrepp och samtycke

I enlighet med 2 kap. 6 § regeringsformen är var och en gentemot det allmänna skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp. Som kroppsligt ingrepp räknas t.ex. kirurgiska operationer, men också läkarundersökningar och blodprovstagningar (prop. 1975/76:209 om ändring i regeringsformen, s. 147). Skyddet mot påtvingat kroppsligt ingrepp får, i enlighet med 2 kap. 20 § första stycket 2 regeringsformen, begränsas genom lag. Sådana begränsningar får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning (2 kap. 21 § regeringsformen).

I 4 kap. patientlagen (2014:821) finns bestämmelser om samtycke. I 4 kap. 1 § patientlagen slås fast att patientens självbestämmande och integritet ska respekteras. I 4 kap. 2 § patientlagen anges att hälso- och sjukvård inte får ges utan patientens samtycke om inte annat följer av lag. När patienten är ett barn, dvs. under 18 år, ska barnets inställning till den aktuella vården eller behandlingen så långt som möjligt klargöras. Barnets inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad (4 kap. 3 § patientlagen). I patientsäkerhetslagen uttrycks patientens rätt till självbestämmande i tidigare nämnda 6 kap. 1 §. Där stadgas att vården så långt som möjligt ska utformas och utföras i samråd med patienten och att patienten ska visas omtanke och respekt.

Länkar och kontaktuppgifter

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet arbetar på regeringens uppdrag med att höja kunskapen på nationell nivå om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. NCK driver den nationella stödtelefonen Kvinnofridslinjen med telefonnummer 020-50 50 50. NCK har även gett ut rapporten ”Att möta patienter som söker för oro kring oskuld och heder”. Denna publikation kan laddas ned alternativt beställas via NCK:s hemsida www.nck.uu.se

Riksorganisationen GAPF mot hedersrelaterat våld och förtryck är ett kunskapscenter som förutom att hjälpa utsatta arbetar med informationsspridning om hedersrelaterat våld och förtryck mot ungdomars och kvinnors rättigheter i Sverige. www.gapf.se

För råd och konsultation i situationer där ett barn eller ungdom är utsatt, eller som misstänks riskera att utsättas för hedersrelaterat förtryck, våld, barnåktenskap, tvångsäktenskap eller könsstympning har hedersfortryck.se en nationell stödtelefon med telefonnummer 010-223 57 60. [Hedersfortryck.se](http://hedersfortryck.se) drivs av Länsstyrelsen Östergötland. Länsstyrelsen Östergötland arbetar på uppdrag av regeringen mot hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer som t.ex. barnåktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor. www.hedersfortryck.se

Denna information (art nr 2018-2-14) kan laddas ner och beställas från Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se/publikationer. Den kan även beställas från Socialstyrelsens publikationsservice, e-post publikationsservice@socialstyrelsen.se eller fax 035-19 75 29.

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, 2018